

Oponentský posudek na diplomovou práci Bc. Marty Štíglitzové „Genderové aspekty formování kolektivní identity lidí s hendikepem v médiích“

Cílem autorky je podle jejích slov *„lépe porozumět tomu, jak se transformace českých zemí ze socialistického prostoru na neoliberalně kapitalistický promítla do strategií utváření identity lidí s postižením a jak do tohoto formování promlouvá gender jako hlavní stratifikační princip naší společnosti“* (s. 1, kurzíva není původní). Úvodem velmi oceňuji výběr tématu a originalnost vytyčeného cíle, neboť rozpracování nových témat, která v našem prostoru nejsou dosud plnohodnotně probádána, je vždy spojeno s určitými obtížemi a riziky.

Práce má logickou stavbu a přehlednou strukturu. Autorka vymezuje teoretickou, metodologickou a analytickou část. Při propojování jednotlivých částí se však místy vytrácí hlavní akcent práce a přestává být zřejmá linka mezi transformací českých zemí na jedné straně a konstruovanou kolektivní identitou lidí s hendikepem na straně druhé. Neboli čtenáři/ce velmi snadno unikne, proč jsou za obraz transformace pojata právě média – konkrétně časopisy *Elán* a *Vozíčkář*. Na straně 29 již totiž autorka stanovuje svou výzkumnou otázku takto: *„Zda a jakým způsobem české časopisy Elán a Vozíčkář ... konstruují kolektivní identitu lidí s postižením?“* (s. 29, kurzíva není původní). Bez adekvátních spojujících mostů se jedná o dvě různé výzkumné otázky. Uvedenému by se dalo předejít precizováním úvodní kapitoly teoretické a zejména pak metodologické části, včetně přesné formulace výzkumných cílů a otázek/podotázek. Podobně neurčitě je na předchozí dva celky „nalepena“ část analytická, jejíž vymezení postrádám zcela (s. 43). Právě z „openerů“ by mělo být zřejmé, co přesně bude cílem následující sekce a dohromady by i díky nim měla práce představovat obsahově konzistentní celek.

Z hlediska formálních náležitostí je práce na velmi dobré úrovni. Naplňuje dolní hranici doporučeného stránkového rozsahu. S odkazovým aparátem zachází autorka jednotně v průběhu celé práce a dodržuje pravidla zvolené citační normy. Autorce bych nicméně vytkla zařazení „prázdných“ kapitol (viz výše s. 43, s. 3, s. 14 atd.). Ty práci zbytečně ubírají kredit a znejasňují již zmíněnou obsahovou linii. Přehlédnout nelze ani celkem časté gramatické chyby (osoby se vymykali, s. 3; lidé postrádaly, s. 17; atd.).

Teoretická část vykazuje hutnost nashromážděných tezí a argumentů a svědčí o velkém množství odborných textů, které autorka při tvorbě diplomové práce nastudovala. Jednotlivé argumenty diplomandka velmi vhodně diskutuje, komparuje a zaujímá vlastní stanoviska k představované látce. U podkapitoly nazvané „Disability studies“ bych nicméně očekávala exkurz k prostoru českých zemí, o nichž měla být od počátku řeč. V této podkapitole rovněž nezaznívá reflexe autorky – jistě i mnohé koncepty v rámci Disability studies zasluhují kritický komentář a zejména přesahy feministických studií s Disability studies pak představují bohaté výzvy pro analýzu a reflexi. I některé další koncepty zmíněné v teoretické části jsou poněkud nezaslouženě ponechány bez širší reflexe (soukromé a veřejné, s. 16; hegemonická maskulinita a preferovaná femininita, s. 22 atd.). Možná zčásti proto, že je autorka považuje spíše za „základní znalosti“, o kterých netřeba detailněji referovat. Akcent práce by však měl zachovávat genderovou perspektivu, jak deklaruje autorka již v Úvodu. Právě představení

hlavních průsečíků genderových studií a Disability studies týkajících se procesu formování identity osob s postižením by mělo být (byť telegraficky) součástí stručné samostatné kapitoly shrnující a uzavírající teoretickou část práce.

V metodologické části velmi chválím zařazení podkapitoly týkající se pozicionality a lokace autorky a rovněž snahu o aplikaci originálního přístupu – tematické analýzy Braun a Clarke (2006). Specificky orientovaná kvalitativní obsahová analýza dokumentů je však představena jen v souvislosti s analýzou dat dvou zvolených periodik, nikoli ve vztahu ke dvěma rozhovorům, které autorka dále vedla. **Jaký je metodologický rámec interview jako metody sběru dat? Jak na tento nástroj nahlíží feministické badatelky a badatelé? A jakým způsobem autorka přistupuje k analýze a interpretaci shromážděného materiálu? Rovněž metodou otevřeného kódování? Jaké jsou etické aspekty této metody?** Celá metodologická část působí poněkud zmateně z hlediska řazení jednotlivých podkapitol. Vypadá to, že autorce trochu splynuly metody sběru materiálu a metody analytické práce s tímto materiálem.

V metodologické sekci opomenutá metoda rozhovorů pak není zřetelně zakomponována ani do části analytické – z mého pohledu čtenářky alespoň nenacházím v dílčích tematických sekcích explicitní zmínku o tom, jakou roli při analytické práci autorky tyto rozhovory hrály a jaký měly vliv na kontextualizaci dat. Pokud bych však hodnotila analytickou část vystavenou na základě analýzy a interpretace zkoumaných výtisků časopisů, pak se jedná o velice zdařilou část práce, doprovázenou ilustračními ukázkami a věcnou diskusí. Autorka zde prokazuje rozvinutou schopnost analytické práce a obratně zachází i s argumenty cizích autorů/ek, čímž zpětně odkazuje k teoretickým konceptům. V rámci diskuse rozčleněné do pěti tematických celků to však vypadá, jako kdyby gender jako stratifikační faktor promlouval jen do vytváření „mužské“, nebo „ženské“ identity osob s postižením (navíc název kapitoly „Specifika identity ‚žen s postižením“ sám o sobě předjímá, že ženy jsou něco „druhého“ k identitě mužů s postižením). **Je si autorka vědoma implicitní dichotomizace výzkumných závěrů z genderového hlediska?**

Ještě před kapitolu označenou jako „Závěr“ bych autorce doporučila zakomponovat oddíl shrnující hlavní empirická zjištění, kde by současně zazněla odpověď na hlavní výzkumnou otázku vytyčenou v úvodu, na kterou bych prosila autorku o odpověď i v rámci obhajoby. **Jak se tedy transformace českých zemí promítla do strategií utváření identity lidí s postižením a jaké jsou její genderové aspekty?**

Autorce bych si dále dovolila položit následující otázky pro diskusi v průběhu obhajoby:

- **Jakým způsobem konstruují identitu lidí s postižením respondenti obou rozhovorů?**
- **Jak se vypořádat s historicitou genderu? Co znamená hegemónická maskulinita a preferovaná femininita (s. 22) v období transformace?**

Přes uvedené výhrady považuji diplomovou práci Marty Štiglitzové za zdařilý článek v konceptualizaci tématu konstruování kolektivní identity osob s hendikepem v českém prostoru. Diplomovou práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení „velmi dobře“.

V Liberci dne 20. 9. 2013

Mgr. Jana Benešová